

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

59 Sibimet placentiu[m] (Spiegel narren) Nole. Exultare de bonis q[ua]si
ex se habitis/ quasi ex meritis habeat: exultare de bonis no[n] habitis:
exultare de vano: exultare in p[ro]ponendo se alijs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

merent unde ipsi viuunt / et propter quod ipsi sunt in honore / incessanter operantur
 in ar: rusticissimi sunt: et feris videntur etiam tales deteriores esse. Fere enim
 officia siue beneficia sentiunt: sicut ait Sene. et experientia in leonibus docu-
 it: sicut historie docent / et leona apud Nacharium in Ulaspa. Rustici
 igitur sunt tales puari et nobiles boies: qui sunt digni / ut cum vilibus pena
 vili et ridiculosa plectantur. Vili sunt hi ut sterquilini: quod quanto magis
 fundit radijs solis / tanto magis fumum versus solem emittit et fetore. Et
 hi quanto maiora lumina beneficiorum recipiunt / tanto magis contra deum fumant.
 O stercores diuitiarum (omnia ut stercores reputantur ait Paulus) qui in agros
 macros dispersit Laurentius. O stercores voluptatum. Coputruerunt in sterco-
 re iumentum. O stercores glorie. Ois gloria corporum stercores et vomis. Quid inflaris sa-
 mes. Hec stercores contra deum fumant. Rogemus.

Feria. ij. festum Visitationis beate virginis. ij. Julij.

Stultorum infinitus est numerus. Eccles. i.

Quinquagesimanona turba stultorum est: sibi uel complacentium:
 (Spiegel narret) Sunt qui sibi uel in suis factis et dictis om-
 nibus se complacent: glantur de sua prudentia / eloquentia / robore /
 pulchritudine / nobilitate / diuitiis et sic de alijs. De his hac
 hora et hodie festo visitationis Marie erit mihi sermo: et ut puto non in-
 congruum. Plane Maria humilis: cuius in nullo suo / sed in solo deo salu-
 tari suo aia exultauit: quatenus inde discat non fatue in se / sed prudenter in
 deo gloriari. Patet autem hi fatui quoniam nolunt dinosci: quod a b. Gre. et Tho. cum
 prima nola est: exultare de bonis / quasi ex se habitis: puta bona natu-
 ralialia ut sunt ingenium / intellectus / memoria / robur / pulchritudo: et bona
 temporalia ut diuitie / gloria / honores / potentia: et bona spiritualia: ut gratia / scientia / sapientia
 prudentia / probitas. Est gloriosum et excelsum aliquid habere: et non ab alio sicut ea
 qui habentur in feudum. Sunt igitur superbi fatui speculatores / qui ita glantur et ex-
 ultant / quasi a se habeant. Dicis: non sumus tales: miser plane esset qui talia
 opinaretur / immo infidelis. Uerum quid est si in uniuersali sic opinaretur / at
 qui in particulari / hoc fieri potest sine nota infidelitatis: et sile de fornicatione. de-
 clara ex Tho. Porro non dicitur / quod opinatur se a se habere: sed sic exultat ac si a
 se haberet. Et quomodo habet propendit: hoc modo: quod qui estimat se aliquid ab alio habere
 re / non multum de hoc gloriatur apud se: sed cum de tali bono cogitat quod sit ab alio / re-
 peuntur dicentes intra se: ab alio habes. Item non tactat se de hoc coram alijs.

Gras agit ei a quo habet. Qui igitur intra se gloriatur / et coram alijs se tactat / et
 gratias nam agit / facit ac si ab alio non haberet: hoc autem heu faciunt multi ex superbis /
 qui de donis nature / fortune et gratie sibi a deo processis: gratias agunt ea reco-
 gnoscendo ide sibi puenisse / eum magnificando / laudando / sibi obediendo: sed
 sue voluptati / uoluntati / libidini parendo: tactat se de eis et apud se glantur.
 Ecce nola prima que ad sinistram latere capere versus orientem assuta est his stultis / Re-
 cre ad orientem. Ab oriente enim egreditur nobis lux: et a deo oritur nobis omne bonum.

Sibi met complacentium

gratie & nature. Jaco. j. Omne datū optimū & omne donū pfectū defur-
sum est. Erat ni fallor hac nola notat^r diabol^o: de q̄ dicit^r Esa. xiiij. Quō
cecidisti de celo lucifer q̄ mane oriebar^s: Voluit nimir & appetijt a na-
tura hīc qd̄ poterat a gr̄a dei: s; noluit hīc in feudū. Vide doct. pte. j.
3 Proh dei hoimq; fide: q̄nta ē fatuitas tibi attribucere q̄si a te haberes
viuere: Audi Ap̄lm. j. Cor. iij. Quid habes qd̄ nō accepisti: si autē ac-
cepisti, qd̄ gl̄aris q̄si nō acceperis: Noli o frater: s; oīa bona in deū res-
fer/ sibi attribuēdo p recognitiōem/ p laudē/ p obsequium. Nō nobis dñe
nō nobis/ s; nōi tuo da gl̄am. Natū Joannē qd̄ā volebāt vocare noīe
p̄ris sui: hi sunt finalr illi q̄ bona sua sibi attribuūt. Helisabet at ait:
Nequa q̄: sed vocabit̄ Joannes. Ipi sunt q̄ bona sua deo tribuūt siue
gr̄e dei. Eli & Joānes. i. gr̄a vocabat̄: q̄ natus ē de sterili/ nō fm natu-
rā: sic bonū opus d; attribui gr̄e: cū aīa ex se sterilis sit: ex deo hō habe-
at q̄ bona opa agat: iuxta illud: Qui habitare facit sterilem.
i Sedā nola est: exultare de bonis q̄si ex meritis ea habeat. Credit
plane q̄ talis fatu^o ē/ qz a deo sint sibi data. Attē p merit^o suis gaudet
stultus ille & exultat igit^r qz nō gratis receperit/ s; suo merito p̄digno: qz
si ip̄a sint cā p̄ncipalis eius boni qd̄ habet/ de^o hō causa sc̄cūdaria: euz
reuera sit ecōtra. Ad excutiendū lapidē de balista tormētaria/ quā ap-
pellamus bombardā/ duo sunt necessaria/ salpetre & sulphur: hec incēs-
sa/ vi maxima lapidē expellūt. Sic vt lapis act^o meritorij p̄deat ab ho-
mine/ necariū ē libez arbitriū & gr̄a. Gratia autē plus ē causa actus in
rōne meritorij q̄ libez arbitriū. Noli ergo tibi p̄ncipalr s; gr̄e potius
D ascribere actū meritorij. Audi p̄terea Paulū: Nō ex opib; iusticie q̄
fecim^o nos rē. Tim. iij. Vide in Antho. ad placitū. Pendet hec nola
& assuta ē ab anteriori pre capitis vsus austr;: hec regio multū calida
ē: & hi fatui de meritis. s. crimie bonitatis nimis p̄ficiūt: q̄ assuta fuit
capitio Nabuchodonosor. Dan. iij. p̄he sc̄ti. iij. Reg. xij. imo & sc̄tissi-
mi Pauli. Nimir dat^o fuit sibi stimul^o carnis: ne incideret in hāc sup-
bia: vt meritis suis ascriberet illas magnificas reuelatōes dei: put ip̄e
met fate^r. ij. Cor. xij. Ne magnitudo reuelationū rē. Porro de p̄ba
legim^o / qz missus fuit a deo a iudea in samariā rē. Dic ex Antho. Na-
bucho. in palatio suo p̄sistens dixit: Nonne hec Babylon magna quā
ego edificauī & ampliaui in robore mcorū ē in virtute mea. S; punit^o
3 fuit. Cui q̄so p̄parabo gn̄atōem hanc stultā: pueris vtiq; q̄ specula
ex reumate in manicis sibi p̄ficiūt. Et tu o (spiegel narr) q̄ de meritis
tuis gl̄aris/ qd̄ aliud facis q̄ qz te in reumate ip̄o sup manicis illito
specularis: Quid em̄ sunt aliud act^o tui/ tua merita/ opa manū tuarū
q̄ reuma in manica: min^o dixi turpi^o & spurciti^o dicere debuissim. Ju-
sticie n̄e q̄si p̄anus mēstruate. Esa. lxiiij. Glade iā o fatue/ & gl̄are de
meritis tuis & tue iusticie innitaris. Est nimir alia iusticia/ aliū specu-
lū/ in q̄ gl̄andū & exultādū: in q̄ br̄issima hōgo exultauit: nō in suis me-

ritis/s; in deo saluari suo: imitatrix illi⁹ q̄ dicebat: Et exultabo in deo **B**
 Jesu meo. Sic factus est nobis iusticia. Clamat Psal. xxx. In iusticia
 tua libera me. Tua inq̄t/ quā tu fecisti: nō mea. Et itē: Deus in nos
 mine tuo saluū me fac: et in virtute tua iudica me. Non in virtute mea/ q̄
 parua aut nulla est. Hoc speculū pctōz ex claro vitro deiratis/ et plūbo
 humanitatis/ vt visum nostz terminare possit/ et flatū. Hoc in medio
 ecclē in figura manet suspensum: s; ē speculū in q̄ placuit patri. Sic ē
 fili⁹ me⁹ dilectui/ in q̄ mihi placuit. Respice in faciē Eb̄i tui o dñe:
 nō in faciē meritorū meoz/ q̄ sunt vt pann⁹ mēstruate in p̄spectu tuo.
 Est porro speculū humilitatis Maria: in q̄ respicit dñs. Respexit
 humilitatē ancille sue. Ad quē respiciā nisi ad humilē et timentē ser-
 mones meos: ait Esa. Et speculū p̄terea ex cineribz silicū factū: de q̄ i
 trac. de morte dixi: s; inuēdū/ in illud oculi deflectēdi: nō in reumatis
 cum speculū meritorū.

Tertia nola est: exultare in bonis nō habitis siue de falso. Et q̄s q̄ **i**
 so satis poterit ridere fatuos/ q̄ sibi fingūt bona inesse q̄ nō insunt: q̄ re-
 putāt se h̄re acutū intellectū vel magnā memoriā vel magnā industriā
 in agēdis/ vel peritiā in arte/ vel prudētiā in regimine/ vel pulchritudi-
 nē in p̄sona/ vel sciām in mēre/ vel p̄fectōem in vita sp̄iali: et de h̄ glo-
 riant: dū tñ reuera ista nō habeāt/ vel nō tantū sicut estimant. Pen⁹ **z**
 det hec nola ad dextrā et sus occidētē: et q̄dē apte: q̄ppe q̄ in eis occidit
 sol cognitōis et lux vitatis falso inmitētes/ putātes se aliqd esse cū nihil
 sint. Qualē sibi habuit assutā ille de q̄ dicit Esa. xvi. Audiuim⁹ sup̄biam
 Moab: sup̄b est em̄ valde: sup̄bia ei⁹ et arrogātia plusq̄ virtus eius.
 Sic Petrus putauit se h̄re p̄stātiā p̄fectā/ quā tamen nō habuit: q̄ **f**
 Eb̄im negauit: cū q̄ tñ putauit se in carcere vsq̄ et mortē iturū. Sic
 David dixerat: Ego dixi in abundantia mea. s. deuotōis et feruoris: nō
 moueboz in eternū. Et tñ mor se p̄seuerantiā nō habuisse inuit/ cū sub
 iūxit: Auertisti faciē tuā a me: et fact⁹ sum p̄turbat⁹. Et h̄ multis sit **3**
 hec nola insuta/ p̄cipue tñ magnatibz p̄ncipibz et ceteris in p̄tate exūtis
 bus q̄ eā vix effugere p̄nt: q̄ppe q̄ in tā magno numero sunt q̄ certatiz
 eā ipis assuere nitunt. Testis est Sene. Dim aulicōz (inq̄t) vnū offici-
 um/ vna p̄tentio est/ q̄s blādissime fallat. Quid hoc est q̄s q̄ ad hoc nis-
 tunt/ vt cū in falsam opinionē inducāt: vt putat se meliorē q̄ sit: Faci-
 unt de eo quēadmodū pueri de vesica: quā vn⁹ aliq̄ntulū inflat/ alius
 plus/ donec h̄n inflata sit: q̄ facto eā susq̄ deq̄ faciūt: et cū ea ludūt ab-
 terunt/ iactātes/ et tādē p̄ucto ac⁹ p̄forata v̄to euancēte flaccida ca-
 dit. Sic sic aulici cū eoz p̄ncipe. Un⁹ adulator inflat cū v̄bis adurato-
 rijs: Q est vobis maior sapia: nō tā crudelis sicut vicin⁹ p̄nceps tē. Ali-
 us ampli⁹ inflat: et sic p̄sequit⁹ q̄susq̄ tor⁹ tumet aīo: quē etiā tu moroz
 plerūq̄ in faciē et oculis exp̄mūt. Quo facto/ et sic leuitate vanitatis in **B**
 secto/ cū eo ludūt iactātes cū alterunt: q̄libet ad suā p̄tē eū trahit: et ita

Bibimet complacētium

eum fatigāt p̄ diuersa ꝓcilia/vt nesciat q̄ se vtere debeat: et vt cbr̄ infā
tuar̄ maneat. Tandē venit mors et pūgit vesicā: sicq; cadit. Deludūt
eū sicut rusticū portatē agnū/vt tādē se canē portare putet: de q̄ ali
bi in summa vitioꝝ.

Quarta nola est: exultare de vano. Sunt q̄ r̄si nō de nihilo exultāt
exultāt tñ de aliq̄ qđ nō exultatōe dignū: puta de vano aliq̄/trāsitorio
.s. et indurabili/tpali nō eterno. s. de pulchritudine habita/diuitijs/deli
tjs/honorib; rē. q̄ habent: nō tñ in his glāndū: nō ei glā digna sunt.
Et hec ad p̄ns appello vana: iura qđ vanū accipit. Eccl̄. j. Vanitas va
nitatū et oia vanitas: q̄uis fm̄ doc. sc̄m̄ in q. de malo/intelligit de in
ani glā. Vanū etiā de falso d̄: ego tñ in ꝓposito abinuicē distinguo.
Si placet/ibidē vide distinctōem/q̄ est pulchra. Pēdet hec nola ad
aqlonē ad posteriore prē capitis. Apte qđ d̄: illic em̄ d̄ vsus mediā no
crē vsus tenebras. Et qđ oēs creature trāsitorie aliud q̄ tenebre respe
ctu creatoris: Et q̄s q̄so liber ab hac nolacetiā pueri hūi exultāt duz
calceis nouis induti sunt: et eremita qđs petiā matte assuit tunice q̄ lō
glor fieret et in terra instar clerici post se traheret. Et q̄les hi fatui qui
vult̄ suos specularē/et inde exultāt sibiꝓsis sup pulchritudine hūidiz
cētes: Nō tibi videt̄ fatū fuisse Otto ille impator/q̄ etiā ad bellū secū
speculū ꝓferebat: vt d̄ in spe. fatuoꝝ. femineꝝ vtq; bō: nō em̄ ea int̄
tōe vt Plato speculū ferebat. Sūt hac nola notati etiā hi q̄ sapiētes
reputari volūt: senes iuuenilia vestimēta et mores hūtes ꝓꝓ glām/vñ
tñ ve ignominia ꝓsequunt̄: s; et religiosi q̄q; in suis cucullis. Prob de
um hoim; fidē/q̄nta fatuitas hec q̄ rōnalis hō cū his magis se occu
pat/et in reb; tā ꝓꝓtētib; glām q̄rit. Ecce si q̄s induit̄ fuerit veste de
mardario serica/aut de margaritis/vult inde magnus haberi: oculos
circūfert/ꝓsiderās an ne aliq̄s eū admirari velit/digito demonstrās et
dicere h̄ ē: qđ o fatue facti/gloriās in pellib; murū: es ne tu inde meli
or/q; hac pelle induit̄ es? Sic seducit̄/sic infatuat̄ animꝝ hois rōnalis
cb̄ianꝝ/ꝓdit̄ ad eterna/ad marina: sic de his q̄ glānt̄ in magnificis
edib;/suppellectili/cens rē. Quoz oim fatuitates q̄ videre volucrit/le
gat Petrarchā. Filij hoim vsq; q̄ graui corde: vt qđ diligitis vanitas
rē: vt qđ exultatis de pulchritudine/de veste rē. Noli sic te speculari et
teꝓm mirari de talib; q̄ te inanē efficiūt: ꝓsidera potiꝝ ea q̄ te ꝓmūt/so
lidū faciūt/et mētem depmūt. Doccat te ericiꝝ apđ Cirillū illū magnū
li. ij. c. iij. Hircꝝ ad fontē veniēs/vt ardētia siti refrigeraret interna/ꝓie
ctis oculis in laticē nitore fulgētē/silitudinē vultꝝ sui quā in eā emise
rat/reuerberātib; rini speculis mox suscepit. Lunq; vidisset altis orna
tū cornib; caput/atq; ꝓtēsam faciē/barba pēdēte: corde hilari vocem
exultatōis emisit: et se maximis dignificare cepit dicēs: O q̄ decēter
eminēs staret in cornuto capite corona pauonica: torq̄ta ceruix q̄ ꝓue
niēter descēderet facie sub barbata. Quē cum audisset erinactꝝ/stans

Et ipse in fonte derisit amantem et dixit. Quod si post tergum oculos haberes /
 corona et torque te nullo modo dignificares. Nimirum videres caudulam tuam
 ante pudendam et mox humiliatam de fatuoso capite poneris tactantia tuam.
 Et alia multa dixit filia: quibus auditus hinc eruditus quod se dignificavit eruditus
 fuit. Et tu caudam imperfectionum tuarum et mortem considera.

Quinta nola est: exultare in proponendo se alijs et super eos dominari vel
 se quasi melior sit alijs et ipsoque despicere. Hic perfectus cuculus Bernardus
 qui supereminere vult et superari: plane sicut spiritus in olla et palea in vana
 no tritici et sordidissima pisa que superari. Sic stultus ille putat se omnibus me
 liore et se preferendum. Juraret se elevatis digitis omnibus doctior et pulchrio
 re sapientior et eloquentior: nihil est in eo quod sibi displiceat de se: nihil autem
 aliorum placet. Novit mores illorum beatus Gregorius et describit in xxxiii.
 Moralium circa finem. Cuncta inquit que ab alijs bene agunt displicent: et so
 la ei que ipse vel prave egerit placent: semper aliena opera despiciunt: semper mirantur
 quod facit: quod quicquid egerit egisse se singularem credit: et cum se in cunctis transcen
 dere ceteros estimat per lata cogitationum spacia secum deambulans laus
 des suas tacitas clamat. Nonnumquam ad tantam claritatem mens ducit: ut in
 eo quod timet etiam per ostentationem loquutionis effrenet. Ecce fatuum cum sua
 elatione super alios nola. Pendet hec nola in summitate capitis fatui
 super omnes: quod et super omnes vult dominari. Ero similis altissimo: nullum timet: simi
 lis in hoc diabolo de quo dicitur Job. xli. Factus est ut nullum timeret. Nulli vult
 subiacere: liber esse et dominari. Recte de eo intelligitur quod dicitur Job. xj. Vir va
 nus erigit in superbia et quasi pullum onagri libere se natum estimat. Vere
 vanus: quod levis et nullo pondere timoris firmatus erigit. scilicet super alios: quod
 reus dominari et leges imponere. Similis onagro. id est asino siluestri: quod per silva
 suam pravam voluntatum discurrere nullis oneribus vel vinculis mada
 torum reputat se subditum: sed libere ad nocendum cucurget despicendum et punitis
 andum. Erat talis asinus nolarum Phariseus: quod ascendens cum publicano in tem
 plum dicebat stans rigidus in superbia: Deus gratias ago tibi. sic quod publicanus
 desperavit. Nunquid impunitus? Non videtur: talibus fatuus cum contis dominus pedi
 culos decerpit. Descendit hinc iustificatus pro illo in domum suam: ait dominus. Utis
 quod aliquando de tales superbos in quibus est dominandi libido mirabiliter humiliat: et
 quod dicitur Eccl. x. Sedes ducum superborum evertit et sedere facit mitres pro eis.
 Et si multi sint: unum tamen producamus: de quo Antho. pre. ij. ti. ij. c. ij. §. iij. quod
 voluit corrigere magnificat: quod hodie in evangelio legimus. Cum enim ty
 rannus esset superbus et audisset pluribus decantari in ecclesia id: Dispersit tunc.
 Dic ex Antho. et conclude: est enim exemplum plerumque satis tamen notabile.
 Rogemus dominum.

Dñica. iij. post Trinita. vij. Julij. D. cccc. cvij.

Stultorum infinitus est numerus. Eccl. i. Evangelium.

X ij